

MALÎ HUKUK DERGİSİ

10.
yıl

JOURNAL OF FISCAL LAW

VERGİ HUKUKU
TAX LAW

**MALİ SUÇLAR
VE CEZALAR**
FISCAL CRIMES
AND PENALTIES

**ŞİRKETLER
HUKUKU**
COMPANY LAW

**KAMBIYO
MEVZUATI**
EXCHANGE
REGULATIONS

**DIŞ TİCARET
VE TEŞVİKLER**
FOREIGN TRADE
AND INCENTIVES

**GÜMRÜK
UYGULAMALARI**
CUSTOM
ENFORCEMENTS

MUHASEBE
ACCOUNTING

**SERMAYE
PIYASASI
HUKUKU**
CAPITAL MARKET LAW

**AVRUPA
BİRLİĞİ**
THE EUROPEAN
UNION

MAKALELER / ARTICLES

AR-GE Faaliyetlerinin Uluslararasılaştırılması ve AR-GE Teşviklerinin Yatırım Yeri ile Yatırımcı Kararlarına Etkisi

Internationalization of R&D Activities and the Effect of R&D Incentives on Investment Location and Investor Decisions

Dr. Burçin BOZDOĞANOĞLU
Doç. Dr./Asst. Prof. Dr. İraz HASPOLAT KAYA

Katma Değer Vergisinde Bir Tevkifat Türü Olarak Tam Tevkifat

Complete Stoppage as a Kind of Stoppage in Value Added Tax

Dr. Adil NAS
Sahte ve Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Fatura Kullanımında Banka Sistemi Üzerinden Yapılan Ödemeler ve Vergi Tekniği Raporu
Tax Technical Report and Payments Made Through Bank Systems in Case of False and Misleading Invoices
Dr. Mustafa ALPASLAN

Sermaye Şirketlerinde Kar Payı Avans Dağıtımını Nasıl Vergilendirilir?

Taxation of Advance Distribution of Profit Shares in Stock Companies

Rızkullah ÇETİN
Vergi Müfettiş Yrd./Assistant Tax Inspector

Faaliyet Tabanlı Maliyetleme

Activity Based Costing Method

Av./Atty. Fahri ÖZSUNGUR

MALİ GELİŞMELER / FISCAL DEVELOPMENTS

YÜKSEK MAHKEME KARARLARI / SUPREME COURT DECISIONS

Anayasa Mahkemesi Kararları / Turkish Constitutional Court Decisions

Danıştay Kararları / Council of State Decisions

Yargıtay Kararları / Court of Cassation Decisions

İDARİ GÖRÜŞLER / ADMINISTRATIVE OPINIONS

Tebliğler / Communiqués

Sirkülerler / Circulars

Muktezalar / Tax Rulings

MEVZUAT VE ÖNEMLİ BİLGİLER /

LEGISLATIVE DEVELOPMENT AND USEFUL INFORMATION

Resmi Gazete Özetleri / Abstracts of Official Gazette

Önemli Bilgiler / Useful Information

YENİ YAYINLAR / NEW PUBLICATIONS

Cilt: 10 / Sayı: 109
Volume: 10 / Issue: 109
Ocak / January 2014

Bu dergi ayda bir yayımlanan hakemli bir dergidir.
This journal is a peer reviewed journal published monthly.

Dergiye yapılan atıflarda “MHD” kısaltması kullanılmalıdır.
For citations please use the abbreviation: “MHD”

Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri:
*All correspondence concerning articles and other submissions should
be addressed to:*

E-mail: akademi@legal.com.tr

Telefon / Phone: 0 216 449 04 85

Faks / Fax: 0 216 449 04 87

Posta Adresi / Postal Address:

Bahariye Cad. Çam Apt. No: 63 D. 6 Kadıköy – İstanbul

**Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara
aittir.**

*Articles published in this journal represent only the views of the
contributors.*

Copyright © 2014

*Bu derginin tüm yayın hakları LEGAL YAYINCILIK A.Ş. 'ye aittir.
Yayınevinin izni alınmadan eğitim ve tanıtım amaçlı kısmi alıntılar hariç
olmak üzere hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve
yayınlanamaz.*

*All rights reserved. No part of this publication may be copied,
reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or
by means, without the prior expressed permission in writing of the
LEGAL YAYINCILIK A.S.*

MALÎ HUKUK DERGİSİ

Bahariye Cad. Çam Apt. No: 63 D. 6 Kadıköy – İstanbul

Tel: (216) 449 04 85 – 449 04 86 Faks: (216) 449 04 87

İnternet adresi: www.legal.com.tr

E-mail: legal@legal.com.tr

Dergi Hakkında / About Journal

Mali Hukuk Dergisi (MHD) Dergisi, ayda bir yayımlanan hakemli bir dergidir. 2005 yılından beri yayın hayatını sürdürmekte olan dergide hakem denetiminden geçmiş makaleler, karar tahlilleri, içtihat ve mevzuat kronikleri ile eser incelemelerine yer verilmektedir. Her sayıda Türk ve yabancı akademisyenler ve hukuk uygulamacıları tarafından kaleme alınan, mali hukuk ile ilgili değerli eserler yayımlanmaktadır.

Okuyucularımızın göndereceği mali hukuk alanına ilişkin makaleler ve diğer türdeki eserlerle (karar tahlilleri, eser incelemeleri vb.), dergimizin daha da zenginleşeceğine inanıyoruz.

The Journal of Fiscal Law (MHD) is a peer reviewed journal published per month concentrating on issues of law and considers for publication articles, case notes and comments, discussions of legislative developments and book reviews. It has been in publication since 2005. Each issue contains scholarly works concerning Fiscal law bullet journal, authored by scholars and practitioners around the globe.

We welcome your contributions in the form of articles, notes, comments or reviews on topics reflecting a broad range of perspectives on fiscal law; with your contributions and support our journal will progress.

MALÎ HUKUK DERGİSİ

Cilt: 10 / Sayı: 109

Yıl: 2014

İÇİNDEKİLER

Makaleler	1
AR-GE Faaliyetlerinin Uluslararasılaştırılması ve AR-GE Teşviklerinin Yatırım Yeri ile Yatırımcı Kararlarına Etkisi <i>Dr. Burçin BOZDOĞANOĞLU</i> <i>Doç. Dr. İraz HASPOLAT KAYA</i>	3
Katma Değer Vergisinde Bir Tevkifat Türü Olarak Tam Tevkifat <i>Dr. Adil NAS</i>	21
Sahte ve Muhteviyatı İtibariyle Yanıltıcı Fatura Kullanımında Banka Sistemi Üzerinden Yapılan Ödemeler ve Vergi Tekniği Raporu <i>Dr. Mustafa ALPASLAN</i>	37
Sermaye Şirketlerinde Kar Payı Avans Dağıtımını Nasıl Vergilendirilir? <i>Rızkullah ÇETİN (Vergi Müfettiş Yrd.)</i>	43
Faaliyet Tabanlı Maliyetleme <i>Av./Atty. Fahri ÖZSUNGUR</i>	51
Mali Gelişmeler	61
Danıştay Kararları	371
Danıştay Daire Kararları	373
Yargıtay Kararları	377
Yargıtay Hukuk Daire Kararları.....	379
Yargıtay Ceza Daire Kararı.....	386
İdari Görüşler	391
Sirküler Listesi	393
Sirkülerler.....	395
Muktezalar (Özelgeler) Listesi.....	405
Muktezalar (Özelgeler)	407

JOURNAL OF FISCAL LAW

Volume: 10 / Issue: 109

Year: 2014

Articles	1
Internationalization of R&D Activities and the Effect of R&D Incentives on Investment Location and Investor Decisions <i>Dr. Burçin BOZDOĞANOĞLU</i> <i>Asst. Prof. Dr. İraz HASPOLAT KAYA</i>	3
Complete Stoppage as a Kind of Stoppage in Value Added Tax <i>Dr. Adil NAS</i>	21
Tax Technical Report and Payments Made Through Bank Systems in Case of False and Misleading Invoices <i>Dr. Mustafa ALPASLAN</i>	37
Taxation of Advance Distribution of Profit Shares in Stock Companies <i>Rızkullah ÇETİN (Assistant Tax Inspector)</i>	43
Activity Based Costing Method <i>Atty. Fahri ÖZSUNGUR</i>	51
Fiscal Developments	61
Council of State Decisions	371
Council of State Chamber Decisions.....	373
Court of Cassation Decisions	377
Court of Cassation Civil Chambers Decisions	379
Court of Cassation Criminal Chamber Decision	386
Administrative Opinions	391
Circular List	393
Circulars	395
Tax Rulings List	405
Tax Rulings	407
Abstracts of Official Gazette.....	409

FAALİYET TABANLI MALİYETLEME

(ACTIVITY BASED COSTING METHOD)

Av./Atty. Fahri ÖZSUNGUR

ÖZET

Günümüz piyasa ekonomisindeki rekabetçilik sürekli ilerlemekte ve buna bağlı olarak da bu rekabetçi anlayışın yanında piyasada var olmanın temel prensipleri de sürekli değişmektedir. Özellikle de üretim teknolojisinde yaşanan hızlı gelişmeler, firmaları yüksek kaliteli ancak düşük maliyetli ürünler üretmeye itmektedir. Geleneksel maliyet muhasebesinin eksik kaldığı ve ürün maliyetlerinin hesaplanmasında önemli bir noktaya geline günümüz ekonomik piyasasında geleneksel maliyet muhasebesi terk edilmeye başlanmış ve buna bağlı olarak da faaliyet tabanlı maliyet esaslı sisteme geçiş süreci yaşanmaktadır.

Bu çalışmada faaliyet tabanlı maliyetleme sistemi izah edilmeye çalışılmış; geleneksel maliyet muhasebesinden ayrılan yönleri ile işletmelere getirdiği faydalardan bahsedilmiştir. Faaliyet tabanlı maliyetlemenin gerekliliği ve sisteme getirdiği yeniliklerden bahsedilerek bu yeniliklerin süreçlerine de ayrıca değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Faaliyet tabanlı maliyet sistemi, geleneksel maliyet sistemi, maliyet etkinliği, Faaliyet Havuzu, Maliyet Havuzu, Maliyet Sürücüsü, Maliyet Nesnesi, Süreç Değerleme Analizi

ABSTRACT

Competition in today's market economy is continuously growing and depending on this, with competitive concept the main principles of existence in market are consistently changing. Specifically, the rapid changes in production technology urges companies to produce low cost products. In today's economical market, traditional cost accounting is insufficient and product cost accounting is in a considerable condition. Traditional cost accounting is less and less used and therefore, activity based costing method is on the agenda.

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

In this article, activity based costing method is analyzed, advantages it brings to enterprises are explained and also mentioned where it differentiates from traditional cost accounting. The essentiality of activity based costing method and innovations it brings in terms of economic system are also discussed.

Keywords: *Activity based costing system, traditional cost accounting system, costing efficiency, activity pool, costing pool, costing driver, costing subject, process assessment analysis.*

1. GİRİŞ

Sürekli değişen, gelişen, teknolojinin ve bilginin akışkanlığının arttığı günümüz dünyasında ileri üretim teknolojileri ile üretim yapılan ortamlarda mamul maliyet yapısı içinde geçmişte çok önemli paya sahip olmayan genel üretim maliyetleri, oldukça önemli bir paya sahip olurlarken, direkt işçilik maliyetlerinin payı oldukça azalmıştır. Böyle bir ortamda, genel üretim maliyetlerinin geleneksel hacim tabanlı maliyetlemeye göre mal ve hizmet maliyetlerine yüklenmesi çarpık maliyetlemeye ve yanıltıcı maliyet bilgileri üretmeye neden olmuştur. Bu karışıklık ve çarpıklık karşısında da faaliyet tabanlı maliyetleme yaklaşımı ve sistemi getirilmiştir. Mamul maliyetlerinin yapısı değişmiş, teknoloji de geliştikçe üretimde insan gücünden çok makine gücünün etkisi artmaya başlamış, işçiliğin payı ise azalmıştır.

Bilgisayar ve bilişimin hızlı bir şekilde gelişmesiyle direkt işçilik giderlerinin payı da azalmıştır. Mamul maliyetleri direkt hammadde, direkt işçilik ve genel üretim giderlerinden oluşur. Direkt ilk madde ve malzeme maliyetlerinin üretilen mamullere yüklenmesi durumunda fazlalaca bir sorunla karşılaşılmamaktadır. Genel üretim giderlerinin üretilen mamüllere yüklenmesi için kullanılan dağıtım anahtarlarının kullanılması diğer gider yöntemlerine nazaran daha çok önem arz etmekte ve değer kazanmaktadır. Bunda insan gücünün etkisinin azalarak makine gücünün etkinleşmeye başlaması temel etkendir. Geleneksel muhasebe yöntemi de bilişim ve bilgisayarın etkin bir şekilde kullanılması ile önemini yitirmiştir. Geleneksel muhasebe ve kayıt yönteminin yerini faaliyet tabanlı maliyetleme sistemi almıştır.

2. FAALİYET TABANLI MALİYETLEME

Özellikle 21. yüzyılda meydana gelen yoğun gelişmeler bilginin hızlı ve karmaşık dağılımı ile etkin bir muhasebe yönteminin gerekliliğini ortaya koymuştur. Karlılık olağanın dışında düşmüş ve genel giderler de bu karlılığa nazaran sürekli bir artış göstermiştir. Karlılığın artma-

sının yanı sıra verimliliği arttırmak, tüketicinin isteklerine uygun ürün üretmek adına kalite anlayışının değiştirilmesi, giderlerin azaltılması gerekirken müşteri memnuniyetinin artırılması için buna bağlı olarak artan giderlerin azaltılması, üründe tutundurma politikaları ve reklam faaliyetleri gibi etkin faaliyet ve politikaların gerekliliği günümüz piyasasında bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bu hızlı gelişim ve değişim içerisinde üretim konusunda muhasebel anlamda bir çok gerekliliği ve yeniliği de beraberinde getirmiştir. Bu nedenle de geleneksel muhasebe yönteminden ayrılıp faaliyet tabanlı maliyetleme günümüz piyasasında rağbet görmektedir.

2. 1. KAVRAMLAR

2. 1. 1. Faaliyet tabanlı maliyetleme sistemi

Herhangi bir işletmenin üretim aşamasında önemli derecede endirekt kaynak kullanıldığı, bu işletme gelişmiş bir bilişim ağına ve teknolojisine sahipse, üretimde karmaşıklık derecesi yüksek ve maliyet kalemleri de değişken ve çeşitli olduğu, zaman ve bilgi akışı bu işletmede yeterince hızlı ve değişken olduğu, faaliyetlerdeki değişikliğe klasik ve geleneksel muhasebe sistemlerinin cevap vermediği, işletmede ürün ve faaliyet çeşitliliği mevcut ise, rekabet ortamının ve giderlerin yüksek olduğu bir işletmede geleneksel muhasebe stratejisinin terk edildiği, bir muhasebe sistemi ve aynı zamanda da işletme stratejisidir. İşletmedeki kaynaklar, faaliyetler ve maliyet nesnelere ile ilgili bir çok veriyi toplayarak bu verilerden bir kısım bilgiler oluşturarak yönetime yardımcı olan bir bilgi sistemidir. Faaliyet tabanlı maliyetleme faaliyetlerin maliyetini maliyet nesnesi için esas alır ve faaliyetler üzerine odaklanır.

2. 1. 2. Faaliyet Havuzu

Bir işletme için önemli olan faaliyetlerin topladığı merkeze faaliyet havuzu adı verilmektedir. Faaliyetlerin çok ve çeşitli olabileceği hususu dikkate alındığında bu faaliyetlerden yoğun olanların odak haline getirilebileceği de unutulmamalıdır.

2. 1. 3. Maliyet Havuzu

Faaliyetlerin tükettiği kaynakların toplam tutarının faaliyetler itibarıyla belirlenmesi işleminin tümüne verilen addır. Faaliyet havuzu oluşturulduktan sonra maliyet havuzu oluşturulabilir.

2. 1. 4. Maliyet Sürücüsü

Faaliyet maliyetlerini mamullere aktarma görevini gören faktöre ise maliyet sürücüsü adı verilmektedir. Maliyet sürücüleri, maliyetlerle mamüller arasında sebep – sonuç ilişkisine dayanan gerçek, objektif bir

köprü kurmaktadır. Dağıtım anahtarları ise, genellikle subjektif bir maliyet dağıtımı için kullanılır. Faaliyet tabanlı maliyet sistemi, böyle bir subjektif dağıtım yerine "sebeplere göre" maliyet yüklemeyi getirmektedir. Dağıtım anahtarları geleneksel maliyetleme esasında kullanılmaktadır.

2. 1. 5. Maliyet Nesnesi

Maliyetlerin yüklendiği son nokta ve faaliyetlerin yapılma sebebi ve nihai hedefidir. Faaliyetin ürettiği şeydir. Maliyet nesnesi bir ürün veya müşteri olabilir.

3. ÜRETİM ANLAYIŞININ DEĞİŞİMİ VE MALİYET ETKİNLİĞİ

Günümüz üretim teknolojilerinde bilgi farklılıklarının dağılımı faaliyet tabanlı maliyet sisteminin gerekliliğini ortaya koymuştur. Faaliyet tabanlı maliyet sistemi faaliyetler ve maliyetler ile ilgili nesnelere odaklanmaktadır. Maliyetler her bir faaliyet için farklı bir maliyet nesnesiymiş gibi biriktirilir ve ürünlerin faaliyetleri tüketmesi nispetinde faaliyet maliyetlerini ürünlerle ilişkilendirir. Faaliyetler kaynaklar ile çıktılar birbirine bağlar. Bunun için faaliyet tabanlı maliyet sisteminde; faaliyetler kaynakları tüketir ve ürünler de faaliyetleri tüketir anlayışı vardır.

Maliyet etkinliği üretim yapan bir şirketin yapmış olduğu üretim faaliyetlerinde düşük maliyetli olması anlamına gelmektedir. Başka bir tabirle şirketin toplam maliyetlerinin benzer ürün üreten rakiplerin toplam maliyetlerine nazaran daha düşük olmasıdır. Bu durumda da yapılacak faaliyetlerin şirketin karlılığını, verimliliğini, etkinliğini, ürettiği ürünlerdeki kaliteliliğini artırması, şirket faaliyetlerinin şirketin başarısına olan etkisinin de artırılması gerekmektedir. Maliyet etkinliği bu hususları ön plana çıkarmaktadır.

4. FAALİYET TABANLI MALİYETLEME SÜREÇLERİ

Her faaliyet tabanlı maliyet sistemi dört temel süreçten geçmektedir. Bunlar; maliyet etkenlerinin seçilmesi, maliyetlerin faaliyet merkezlerine aktarılması, süreç değerlendirme analizi, faaliyet merkezlerinin belirlenmesidir.

4. 1. Süreç Değerleme Analizi

Süreç değerlendirme analizi, bir mamul veya hizmet üretmek için gerekli olan faaliyetlerin sistematik olarak analiz edilmesidir.

4. 2. Faaliyet Merkezlerinin Belirlenmesi

Süreç değerlendirme analizini takiben, üretilen her mamülün üretilmesi için gerekli faaliyetler, bir üretim akış şeması üzerine yazılır. Belirlenmiş çok sayıda faaliyet olabileceğinden bu noktada söz konusu faaliyetlerin ne kadarının ayrı bir faaliyet merkezi olarak ele alınacağına karar verilmesi gerekir. Faaliyet tabanlı maliyetlemede üretim sürecindeki faaliyetleri dört ayrı grupta incelemek mümkündür;

4. 2. 1. Mamul birimleri düzeyindeki faaliyetler:

Bir birim mamul üretiminin her defasında gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Üretimi desteklemek için gerekli endirekt işçilikler, yardımcı madde ve işletme malzemesi tüketimleri de çıktı hacmine bağlı oldukları için mamul birimleri düzeyindeki faaliyetler olarak kabul edilirler.

4. 2. 2. Mamul partileri düzeyindeki faaliyetler:

Bir mamul partisinin her üretiminde gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Örneğin makinelerin işe hazırlanması, malzemelerin taşınması, müşterilere yapılan ürün sevkiyatları buna örnek olarak verilebilir.

4. 2. 3. Mamul düzeyindeki faaliyetler:

Her bir farklı türden mamülün üretimini desteklemek için gerektiğinde gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Belirli bir mamulle ilgilidir. Tasarım değişikliği istekleri buna örnek olarak gösterilebilir.

4. 2. 4. Üretim yeri düzeyindeki faaliyetler:

Bir üretim yerindeki genel üretim sürecini destekleyen faaliyetlerdir. Tüm üretimle ilgili olan faaliyetlerdir. Üretim yeri kiralari, amortismanları buna örnek olarak gösterilebilir.

4. 3. Maliyetlerin Faaliyet Merkezlerine Aktarılması

Faaliyet merkezinde yer alan maliyetlerin hesaplanması da faaliyet tabanlı maliyetlemede bir süreçtir. Bu nedenle de faaliyet merkezinde yer alan maliyetlerin hesaplanması ve maliyetlerin faaliyet merkezlerine aktarılması gerekmektedir. Maliyetler bu aşamada faaliyet merkezlerine doğrudan veya birincil maliyet etkenleri kullanılmak sureti ile dağıtılırlar. Maliyet etkenleri birincil ve ikincil olmak üzere ikiye ayrılmaktadır;

4. 3. 1. Birincil Maliyet Etkenleri

Maliyet etkeni, faaliyetlerin maliyet ve performansını doğrudan etkileyen bir faktör olup maliyet etkenleri, bir faaliyet maliyet havuzundaki maliyetlerin neden zamanla değiştiğinin açıklamasını yapar. Birin

cil maliyet etkenleri, kaynaklar ve faaliyetler arasındaki bağlantıdır. Maliyet etkenleri büyük defterden bir maliyet alıp kaydeder ve onu faaliyetlere tahsis eder. Faaliyet maliyetleri, birincil etkenlerin maliyetinin toplamı olduğundan ve ürün maliyetleri faaliyet maliyetlerinin toplamı olduğu için, bir ürünün maliyetinin doğruluğu bu maliyet etkenlerinin doğruluğuna bağlıdır. Birincil maliyetlerin belirlenmesi ve açık bir şekilde ortaya konulması faaliyetlerinin analizinin iyi bir şekilde yapılmasına bağlıdır.

4. 3. 2. İkincil Maliyet Etkenleri

İkincil maliyet etkeni, maliyet taşıyıcılarının faaliyetler üzerindeki yoğunluğunun bir ölçüsüdür. Faaliyet maliyetlerinin maliyet taşıyıcılarına yüklenmesi için kullanılır. Bir maliyet etkeni, faaliyet maliyetlerini ürün yada maliyet taşıyıcılarına yüklemeye kullanılan bir değişkendir.

Maliyet etkeni oranı aşağıdaki gibi hesaplanabilir:

Maliyet etkeni oranı = Periyodun faaliyet maliyeti / Periyodun maliyet etkeni miktarı

İkincil maliyet etkenlerinin seçiminde aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulmalıdır;

- Seçilen maliyet etkeni, faaliyet maliyet havuzundaki maliyet düzeyi ile güçlü bir korelasyona sahip olmalıdır
- Değişkenler homojen ve niceliksel olmalıdır
- Tek etkenlerin sayısını azaltmak. Maliyet ve karmaşıklık maliyet etkeni sayısı ile doğrudan ilişkili olmalıdır
- Geliştirilmiş performansı performans teşvik eden maliyet etkenleri seçmek
- Mevcut ve maliyeti düşük olan maliyet etkenlerini seçmek

4. 4. Maliyet Etkenlerinin Seçilmesi

Maliyetlerin faaliyet merkezlerinden mamullere dağıtılmasında ve aktarılmasında maliyet etkenlerinin seçilmesi ve kullanılması önem taşımaktadır. Faaliyeti tüketen mamül ve faaliyetin toplam maliyeti arasında bir köprü ve bağ oluşturan maliyet etkeninin seçilmesi, faaliyet tabanlı maliyetlemede önemli bir süreç oluşturur. Tekrarlayacak olursak faaliyet tabanlı maliyetleme sistemi bir organizasyonda meydana gelen temel faaliyetlerin tanımlanması, her bir faaliyet için bir maliyet havuzu/maliyet merkezi oluşturulması, her bir ana faaliyet için maliyet etkenlerinin belirlenmesi, ürünlerin faaliyet taleplerine göre, faaliyet maliyetlerinin ürünlere dağıtılması aşaması ile meydana gelen bir sistemdir.

5. FAALİYET TABANLI MALİYET SİSTEMİ İLE GEL- ENEKSEL MALİYET SİSTEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5. 1. Geleneksel Maliyet Sistemlerine Yöneltilen Eleştiriler

Geleneksel maliyet sistemi gelişen teknoloji ve bilgi ağına ayak uydurmadığından aşağıdaki eleştirileri almaktadır;

- a. Yönetimin ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılamada yeterli değildir
- b. Bilgi sağlama zamanlaması iyi değildir
- c. Fazla olan stokları teşvik edicidir
- d. Üretim planlamasında geleceğe yönelik öngörü ve metod geliştirmeye gerekli bilgi akışını da sağlamaz
- e. Performans değerlendirme yanlış ölçülere göre yapılır
- f. Üretim sürecini tam olarak yansıtmaz
- g. Kaynak maliyetleri yüklemeye gerçekçi değildir
- h. Sunmuş olduğu bilgiler özel ve olaya münhasır değil geneldir
- i. Sunduğu bilgiler tam olarak güvenilir değildir
- j. Yapmış olduğu maliyet dağıtımları gerçekçi değildir

5. 2. Faaliyet Tabanlı Maliyetlemenin faydaları

Geleneksel maliyet sistemine karşılık faaliyet tabanlı maliyet sisteminin faydaları aşağıda maddeler halinde izah edilmiştir;

- a. Endirekt maliyet unsurlarının net görüntüsünü açığa çıkarır ve mamul maliyetlerinin doğru ve gerçekçi bir şekilde hesaplanmasını sağlar.
- b. Düşük maliyetli ve yüksek kaliteli ürün oluşturulmasına hizmet eder
- c. Katkısı az olan faaliyetler hakkında bilgi sağlar
- d. Maliyette azalma sağlar
- e. Stok değerlendirme, stratejik planlama, performans ölçümü, maliyet muhasebesi gibi faaliyetleri işletme yönetimi içerisindeki önemini artırır
- f. Ürün fiyat yöntemlerinin ve stratejilerinin belirlenmesinde bilgi edinilmesini sağlar

g. Daha gerçekçi bir mamul maliyeti sağlar

h. Üretim koşullarının anlaşılmasına yardımcı olur

i. Kararların alınmasında doğru yönlendirme sağlar

j. Mamul karlılığı ve ürün karmasının doğru belirlenmesini sağlar

5. 3. Faaliyet Tabanlı Maliyetlemeye Yöneltilen Eleştiriler

Faaliyet tabanlı maliyet sisteminin faydaları olduğu kadar her sistemde olduğu gibi bir kısım olumsuz durumları mevcuttur. Bunlar;

- a. Kaybolan beklentilerin var olmasına sebebiyet vermesi
- b. Sistemin kullanılması ve uygulanmasının külfetli oluşu
- c. Sistemin karışık ve anlaşılmasının zor olduğu
- d. Sistemin uygulama şekli ve yöntemlerinin belirlenmesinde görev ve yetki bağlamında karışıklıklara neden olması

e. Bilgilerin toplanmasında ve dağıtılmasında yaşanabilecek olumsuzluklar

6. SONUÇ

Teknolojik değişim ve gelişimle, bilgi ve ekonomik verilerin akışı kan olduğu ve karmaşıklığın arttığı günümüz dünyasında ve piyasasında karlılık azalmış, direkt işçilik giderleri ve miktarı azalmış, genel üretim tutarları ve önemi artmıştır. Genel üretim giderlerinde özellikle makine kullanımının artış göstermesi, bilgisayarın muhasebe işlemlerine yardımcı olmasıyla geleneksel maliyetleme sistemleri yeterli gelmemeye başlamış ve faaliyet tabanında maliyetlemenin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Rekabet ortamının da artış göstermesiyle gerek firmalar arası gerekse de firma içi bilgi alışverişi ile ilgili değişkenliğin artmasına ve muhasebesel anlamda yeni karmaşıklıkların ve veri toplamada bir kısım yetersizliklerin var oluşuna sebep olmuştur. Geleneksel maliyetleme sistemi ile eksik kalan hususlar faaliyet tabanlı maliyetleme ile giderilmeye çalışılmıştır. Karlılığın artmasının yanı sıra verimliliği arttırmak, tüketicinin isteklerine uygun ürün üretmek adına kalite anlayışının değiştirilmesi, giderlerin azaltılması gerekirken müşteri memnuniyetinin artırılması için buna bağlı olarak artan giderlerin azaltılması, üründe tutundurma politikaları ve reklam faaliyetleri gibi etkin faaliyet ve politikaların gerekliliği faaliyetin mamülü tüketmesi ve mamülün faaliyetleri tüketmesi anlamında da faaliyet tabanlı maliyetlemeyi gerekli kılmıştır. Günümüzde ileri üretim teknolojisi kullanan işletmelerde yeni faaliyetlerin maliyetlere olan etkisinde sistemin esneklik kazanmasına imkan tanıyan bir sistem olan faaliyet tabanlı maliyetleme sistemi, sürdürülebilir rakabet gücü için çok önemli bir sistemdir. Sistemin kullanılması ve uygulanmasının külfetli ve karmaşık oluşuna rağmen sürekli gelişen teknoloji ve verilerin toplanmasının da buna bağlı olarak gün geçtikçe zorlaştığı dikkate alındığında faaliyet tabanlı maliyetleme sisteminin artık bir gereklilik olduğu açıkça görülecektir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Halil E., Salih Durer, Arzu Ö. Çalışkan. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Faaliyet Tabanlı Maliyetleme, Maliye Finans Yazıları yıl: 23 sayı:84 temmuz 2009 shf 105
- Alkan, Alper Tunga. Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi ve Bir Uygulama, <http://search.ebscohost.com/>
- Atmaca, Metin, Serkan Terzi. Zaman Etkenli Faaliyet Tabanlı Maliyetleme, <http://search.ebscohost.com/>
- Coşkun, Ali. Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi, www.alicoskun.net, 2007

Çabuk, Yıldız. Geleneksel Maliyet Sistemlerine Alternatif Bir Yaklaşım: Faaliyet Tabanlı ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi yıl: 2003 cilt:5 sayı:5, <http://search.ebscohost.com/>

Diñsoy, Hüsnü C., Anıl Erkan, Şirket yönetiminde faaliyet tabanlı maliyetlendirme 22 Aralık 2004, <http://search.ebscohost.com/>

Elmacı, Orhan, Niyazi Kurnaz. Sürdürülebilir Rekabet Gücüne Yönelik Vizyon Arayışlarında Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yaklaşımı, <http://search.ebscohost.com/>

Erden, Selman Aziz. Faaliyet Tabanlı Maliyetleme ve Bağımsız Denetim Firmaları Örneği, <http://search.ebscohost.com/>

Kurşunel, Fahri, Alper Tunga Alkan, Ahmet Büyükşalvarcı. Faaliyet Tabanlı

Maliyet/yönetim Sisteminin İşletme Etkin Karar Verme Sürecine Etkisi Üzerine, <http://search.ebscohost.com/>

Malmi, Teemu. Activity-based Costing Diffusion Across Organizations: An Exploratory

Empirical Analysis of Finnish Firms, Accounting, Organizations and Society 24 (1999) 649 - 672 www.elsevier.com/locate/aos_runeberginkatu_22_-_24_00100_helsinki_finland, <http://search.ebscohost.com/>

Ülker, Yakup, Hüseyin İskender. Doğru Maliyet Hesaplamada Güvenilir Bir Sistem:

Faaliyet Tabanlı Maliyetleme ve John Deere Örneği, Sosyal Bilimler Dergisi Shf 189 v. d. <http://search.ebscohost.com/>